
Lepší než školné je zápisné

Lepší než školné je zápisné

LIDOVÉ NOVINY

31.1.2012 Lidové noviny Strana 19 Akademie, autor: RADKA KVAČKOVÁ

ROZHOVOR Nový předseda Rady vysokých škol Jakub Fischer neví, že peníze ze školného mají školy dostat hned. Jakub Fischer se minulý týden stal předsedou Rady vysokých škol. Tím se dostal do zcela jiné pozice, než jakou zastával v době vlády svého otce. Tehdy na ministerstvu školství reformu vysokých škol prosazoval, dnes patří mezi její kritiky. Aspoň v té podobě, jakou představují věcné záměry dvou klíčových zákonů: zákona o vysokých školách a zákona o finanční pomoci studentům.

* LN Co konkrétně se vám na záměrech zákonů o vysokých školách a finanční pomoci studentům nelíbí? Je to školné?

Nám se nelíbí způsob komunikace. Po roční práci v pracovních skupinách se postupně upravovaly jednotlivé verze, řadu věcí se podařilo vyjasnit, posunout, a pak najednou se ministerstvo vrátilo k verzi skoro první.

* LN Nebylo to tím, že dlouhé domlouvání s reprezentacemi vysokých škol původní záměr rozostřilo natolik, že už ztrácel nejen kontury, ale i smysl?

Neznám důvod, ale výsledek toho vyjednávání přišel jakýmsi politickým rozhodnutím vniveč.

* LN Můžete uvést něco, na čem jste se s ministerstvem školství domluvili, a ono to pak vrátilo?

V té pracovní skupině jsem nebyl, sledoval jsem to jen zpovzdálí. Klíčové věci se týkají systému řízení...

* LN O tom je celý věcný záměr zákona o vysokých školách. Ve hře je ovšem ještě jeden zákon, o finanční pomoci studentům. Bavme se o obou. Co vám na nich nejvíc vadí? Je to školné?

Z mého pohledu je to školné v té podobě, v jaké je navrženo.

* LN Není to školné jako takové?

Školné je politickou otázkou a souvisí s výsledky voleb. Já za sebe se školným problémem nemám. Jen se domnívám, že by mělo být řešeno jinou formou.

* LN Jakou?

Formou přímého školného, to znamená tak, aby studenti zaplatili na začátku každého semestru nějaký poplatek.

* LN Něco jako zápisné?

Někdo tomu říká přímé školné, někdo zápisné. Ono to přímé školné je de facto zápisné. A pak je to otázka nějakých stropů a otázka toho, aby si školy mohly samy určit, jak vysoké ty poplatky budou.

* LN Ale to si podle stávajícího návrhu přece určit mohou. Je tam daný jen strop deset tisíc za semestr.

Mohou. Ale v tom návrhu je školné prezentováno ve formě takzvaného odloženého školného, což znamená, že profit pro vysoké školy je nejasný. Peníze nedostanou hned, ale až někdy v budoucnu, z platů absolventů.

* LN Ale tak to není. Podle věcného záměru, který kritizujete, má být přece školné zapláceno školám hned. Buď je zaplatí studenti, nebo je za ně zaplatí banka a stát bude za studenta po dobu jeho studia splácet úroky.

Jestli to tak je, tak se omlouvám.

* LN Jde tedy o nedorozumění?

Je potřeba si říct, co je smyslem školného. Já si myslím, že smyslem má být, aby se zvýšila motivace studentů. Když nebudou platit hned, ale až někdy po skončení studia, až dosáhnou nějaké mzdy, ta motivace moc velká nebude. Další výrazný problém, který s tím mám, je složitost systému. Pokud jde o princip, že student splácí později, tak v

některých zemích to v zásadě funguje. Ovšem uvědomme si, že u nás nejsme, aspoň podle mého názoru, schopni vybudovat efektivní a levnou instituci, která by to byla schopná spravovat.

* LN Takže vy byste radši zápisné?

Myslím, že by takový poplatek, ať jej nazýváme zápisným, nebo jinak, vyhovoval lépe.

* LN To by z toho ale nejspíš vypadly ty půjčky garantované státem, které mají, mimochodem, pomoci sociálně slabším studentům splácet nejen školné, ale i další náklady na studium.

Já myslím, že by z toho vypadnout nemusely, že debata o finanční pomoci studentům tu stejně musí být. Jde jen o to, jak to vázat na budoucí příjmy. Jestli to nejde udělat nějakým jednodušším způsobem.

* LN Jakým třeba? Máte alternativu?

(Bez odpovědi)

* LN Podívejme se tedy na další výhradu. Rada vysokých škol vyslovuje v souvislosti se školným také obavu, že by ty peníze nebyly prostředky navíc pro školy, ale že by stát třeba potom dával vysokým školám o to méně. Měl by to být čistý příjem škol?

Motivem pro zavedení školného nemá být nahrazení veřejných příjmů příjmem soukromým.

* LN Myslíte, že stát může vydržovat šedesát procent mladých lidí na vysokých školách?

Za masifikací vysokého školství nestojí vysoké školy. Systém financování vysokých škol byl nastaven tak, že když chtěla škola získat víc peněz, musela zvýšit počet studentů. To znamená, že stát si u škol objednal větší počet studentů. A teď to nechce platit. Veřejné prostředky, které do vysokých škol jdou, klesají. Je známo, že průměrný pokles rozpočtu veřejných vysokých škol mezi léty 2011 a 2012 je 6,7 procenta. A to přesto, že počty studentů zatím neklesají. Klesá jen počet studentů v prvních ročnících. Je nešťastné právě toto řešit školným.

* LN Bylo ale možné neotevřít vysoké školy pro širší veřejnost, když to dělali jinde? A je špatně, že dneska může jít studovat téměř každý, kdo chce? Otázka je, jestli to mají beze zbytku platit všichni daňoví poplatníci.

Já sám za sebe si myslím – a to není stanovisko Rady vysokých škol –, že by se studenti skutečně měli na nákladech na studium trochu podílet. Přesně z toho důvodu, který říkáte.

* LN Rada vysokých škol to tak nevnímá?

Při poslední diskusi na podzim odmítla školné v té podobě, v jaké je navržené.

* LN A říká rada, jak by to mělo vypadat?

V tuto chvíli k tomu žádné stanovisko nemáme. Myslím, že kdyby na to bylo ještě víc času, že by se našlo nějaké východisko.

* LN Lze říct, že vám ministerstvo vyšlo v některých věcech vstřícně?

Určitě. Rada připomínek akceptovaných byla, ale je škoda, že debata skončila takhle brzo, protože názor akademické obce je pestrý. Mnoho věcí by se dalo ještě dořešit.

* LN Co vám vadí dál? Zastoupení studentů?

Rada vysokých škol odmítla, že by se mělo snížit zákonem garantované procento studentů v akademických senátech. Přitom myslím, že právě to je něco, o čem se dá dál diskutovat. Současný stav je, že studenti mají třetinu až polovinu, a určí to statut vysoké školy. Pokud vím, tak v návrhu je, že podíl má být fixně třetina.

* LN To platí na univerzitách jako celku. Fakulty si mohou poměr stanovit statutem. Pojdme ale k dalšímu spornému tématu, jímž je Rada vysoké školy, v níž by měli zasedat lidé mimo univerzitu. To je sice možné už dnes, ale s tím, že rada má daleko menší kompetence, než by měla mít podle návrhu napříště. Jste proti?

Záleží na tom, jakým způsobem budou ti lidé do rady jmenováni. Na jedné straně je třeba trochu otevřít vysoké školy podnětům zvenčí, na druhé straně v českých podmínkách a v současné době panuje poměrně silná obava z politických zásahů do chodu vysokých škol.

* LN Ale dvě třetiny členů si určuje škola.

V návrhu je to tak, že třetinu vybírá akademický senát, třetinu rektor a třetinu ministr korigovaný vládou.

* LN Co na tom je špatně? Měla by všechny členy rady vybírat škola? Pak by tam impulzy zvenčí nebyly.

Mám trochu problém s tím, že má třetinu členů rady vybírat rektor, který má být potom radě odpovědný.

* LN Jak by to tedy mělo být ideálně? Bylo by podle vás lepší nechat současný systém, kdy rozhoduje senát?

Současný systém taky není vyhovující a nese určitá rizika. Na fakultách volí akademický senát tvořený zástupci fakult děkana a děkan zpětně řídí dané katedry. Což může vést k tomu, když to hodně zjednodušíme, že místo aby děkan řídil katedry, katedry řídí děkana. Přes senát. Ne že by se to dělo, nebo aspoň že by se to dělo často, ale je to systémový problém. Škola nejenže nepřijímá impulzy zvenčí, ale nemusí mít ani zájem na zlepšování věcí. To prostředí se může stát příliš měkkým.

* LN Takže současný stav má taky rizika. Jak z toho?

Nejsem si jistý, že existuje univerzální systém pro všechny typy škol.

* LN To je jistě pravda, ale jak do toho ty impulzy zvenčí přivést?

Rada univerzity není principiálně špatný koncept, ale je to otázka složení a kompetencí.

* LN Ty už známe. Co je na tom špatně?

To je obtížné říci, protože pokud se o tom bavíme na úrovni věcného záměru, a ne paragrafovaného znění, nic není jisté. Čert se může skrývat v detailu.

* LN Takové riziko je vždycky. Takže nejlépe žádný zákon nedělat?

Změny potřeba jsou, typicky je to vidět na akreditacích. Současný systém akreditací je nesmírně administrativně přebujelý a vede nakonec k tomu, že obory na jiných školách posuzují konkurenti. Upravit je třeba i vztah školy a fakult. A podívat se, jak implementovat ty vnější impulzy.

- * LN Takže akreditace na instituci a oddělení akreditace od hodnocení je v pořádku?
Je, ale není to samo o sobě důvodem, proč by musel vznikat nový zákon. To by šlo novelou.
- * LN Co profesury? Máte něco proti tomu, aby byla profesura spojena s funkčním místem?

V akademické obci na to jednotný názor není. Někteří si myslí, že současný systém je dobrý, někteří, že je třeba to změnit způsobem, který navrhuje ministerstvo. Já sám na to silný názor nemám. Podle mne je ale potřeba omezit velký počet takzvaných létajících profesorů...

- * LN Ale ten by nové pravidlo, které spojuje profesuru s funkčním místem, omezilo.

Funkční místa v novém zákoně tuto otázku řeší. Ale úprava je poněkud hybridní, protože na jednu stranu zavádí funkční místa, na druhou zcela neupouští od habilitací...

- * LN Ale tím ministerstvo ustoupilo zástupcům vysokých škol.

Ano, to je pravda. Ale ono to může být zase nakonec schované v těch detailech.

- * LN Vy jste svého času na ministerstvu školství působil jako ten, kdo má prosadit reformu vysokých škol. Teď jste se octl na druhé straně.

Já jsem pracoval na reformě terciárního vzdělávání vycházející z některých principů Bílé knihy

- * LN Jaká byla ta východiska?

Například v těch vnějších prvcích, které je třeba zavést do systému řízení vysokých škol.

- * LN Takže šlo vlastně o totéž jako teď.

V jedné věci je rozdíl. Já pracoval na ministerstvu školství od léta 2009 do podzimu 2010, ovšem v té době mě vůbec nenapadlo, jakým způsobem se může změnit politické klima. A že by lidé nastrčení politickou reprezentací mohli vysokým školám způsobit škody. V tomto ohledu jsem se poměrně výrazně posunul.

- * LN Takže pokud to byla vaše politická reprezentace, pro niž jste pracoval, tak žádná rizika nehrozila, a když to není vaše politická reprezentace, rizika tu jsou?

Myslíte, že úřednická vláda byla politickou vládou?

- * LN Rozhodně v tom smyslu, že pracovala na politických tématech, jakým byla například reforma vysokých škol. Potud snad.

***

Profil

JAKUB FISCHER Je prorektorem Vysoké školy ekonomické. V letech 2009–2010 působil na ministerstvu školství jako garant projektu Reforma terciárního vzdělávání. Minulý týden byl zvolen do čela Rady vysokých škol, v níž už ale působil předtím šest let. Otec Jakuba Fischera je Jan Fischer, někdejší premiér úřednické vlády.